

den veroorzaker wegvlugten; een ijl, uiterst rank libelletje. Ik vervolgde het dier tot aan den afstortingsrand, maar kon het niet in het net krijgen.

Rechts van mij had ik toen een grooten rotanstoel, links de kleine kali met allerlei lage planten. De helling was steiler geweest dan ik onder het afdalen gemerkt had en het terugkeeren naar het punt van uitgang kostte mij veel moeite en tijd. Dat tijdverlies had echter zijn goede zijde, omdat ik om mijn weg te zoeken telkens moest opkijken en daardoor zag, hoe uit het rotanboschje telkens weer een van die kleine glanzige libellen te voorschijn kwam, om een moment in een zonnestraal te gaan pronken. Ik ving er dus verscheidene, die door onzen odonatoloog LIEFTINCK in Buitenzorg gedetermineerd werden. De doorzichtige vleugeltjes van de mannetjes glanzen als het mooiste paarlmoer, de wijfjes zijn vrij dof en blijven meer tusschen den plantengroei (fig. 13)¹⁾.

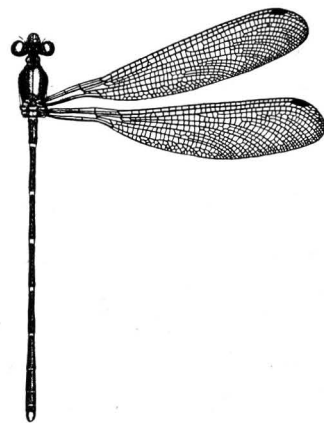

Fig. 13. *Celebargiolestes* n. sp.
Celebes. leg. L. J. Toxopeus.

Het pad naar de centrale gaf zulke goede uitkomsten en zulke bijzondere verrassingen, dat ik in Malino dan ook niet verder gekomen ben. Het groote, ongerepte bergwoud boven de plaats hoopte ik later te kunnen exploreeren en wel tijdens het tweede gedeelte van dezen tocht.

(Wordt vervolgd.)

L. J. TOXOPEUS

¹⁾ Deze en volgende afbeeldingen zijn op het Zoöl. Museum te Buitenzorg vervaardigd, waarvoor ik veel dank schuldig ben.

KORTE MEDEDEELINGEN

Een voor Java nieuwe aalscholver.— Bij den voorbereidenden tocht voor een excursie van onze afdeling der Natuurhistorische Ver. naar de rawahs ten Zuiden van Loemadjang op 14 Nov. '37 ontdekten Dr DE FLUITER van het Besoekisch Proefstation en ondergeteekende tusschen de aldaar veelvuldig voorkomende aalscholvers — de beide soorten: *Phalacrocorax niger* (VIEILL.) en *Ph. sulcirostris territori* (MATH.) komen er in ongeveer gelijk aantal voor — een bont exemplaar, dat door den grooten afstand aanvankelijk voor een albino gehouden werd. Voorzichtig dichterbij komende, lieten de op een rij paaltjes zittende aalscholvers zich tot op een 40 meter benaderen, zoodat de bonte in hun midden goed waar te nemen was. Daar de bovendeele en staart zwart waren, bleek een albino-vorm uitgesloten; we moesten hier met een ons onbekende soort te maken hebben. Daar geen geweer medegenomen was en daarvan evenmin op de excursie op den daarop volgenden Zondag gebruik kon worden gemaakt, besloten Dr VAN DER VEEN, eveneens werkzaam aan bovengenoemde instelling, en ondergeteekende den 5den en 6den December te trachten de „nieuwe” te pakken te krijgen. Aldus geschiedde en het geluk was met ons. Het resultaat is behoorlijk geprepareerd in het bezit van ondergeteekende.

Door Dr MAX BARTELS werd intusschen de juistheid van onze determinatie bevestigd; de soort die totnogtoe alleen van Bali bekend was (zie CHASEN: A handlist of Malaysian birds), bleek een ♂ ex. van *Phalacrocorax melanoleucos melvillensis* (MATH.) te zijn.

Een korte beschrijving met enkele bijzonderheden van den geschoten vogel mogen hieronder volgen.

Bovenkop, nek, rug, stuit, staart en vleugels zwart (middelste 2 staartpennen chocolade-bruin); schouder-, mantel- en vleugeldekveeren met eenigszins violette weerschijn en dofzwarte randen. Onderstaartdekveeren eveneens zwart. Boven den snavel begint een witte streep, die boven het oog doorloopt in het zilverwit van de zijden van den kop; kin, keel, hals en verdere onderdeelen wit, e. e. a. scherp gescheiden van de zwarte bovendeele. De snavel is helder oranje-geel, de bovensnavel met donkeren rug tot aan de punt; mondholte en tong lichtblauw, naar buiten geel verloopend. Oogen met washuid vóór en om het oog zwart; pooten glimmend zwart. Maten: vleugel 223, staart 194.5, loopbeen + 34 mm lang; totale lengte 610 mm; snavel tot mondhoek 56 mm. Maaginhoud: uitsluitend krabbenresten.

R. en K. O. „Dampar”, Januari 1938.

J. G. KOOIMAN.

ENKELE BIJZONDERHEDEN BIJ KENARI-BOOMEN.

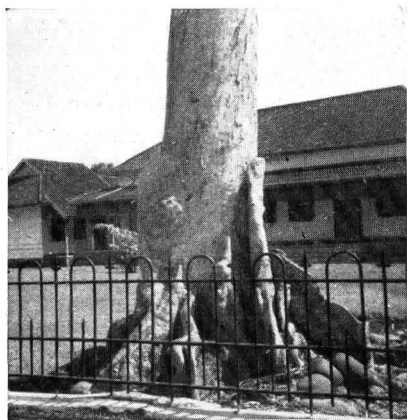

Fig. 1. Gedraaide wortellijsten als de schoepen van een turbine.

[foto v. d. schr.] Buitenzorg.

Fig. 3. Luchtwortels en lijstvormige knobbels aan *Canarium commune*. Fort te Makassar.

[foto v. d. schr.]

Ik wed, dat vele lezers van dit tijdschrift bij het zien van kenari-boomen langs de straten der Indische kota's bij zich zelf denken: „het zijn maar kenari's". Toch kan er aan die kenari's nog wel iets merkwaardigs te zien zijn, dat de moeite waard is.

Ten eerste een spiraalvormig gewrongen stam, die zich uit in het spiraalvormig afbladderende van de schors (fig. 2) en het gedraaid verloop der wortellijsten (fig. 1), die niet in het verlengde van de middellijn van den stam staan,

dus loodrecht op den omtrek, maar geplaatst zijn als de schoepen van een turbine. Deze draaiing is doorgaans naar rechts; in zij aanzicht van den stam loopen de spiraalstrepen dus van links onder naar rechts boven. Echter komt een torsie in omgekeerde richting ook voor. Een gewrongen, getordeerde stam is eigen aan speciale boomsoorten. Men kan het verschijnsel b.v. vaak

zien aan tjemara's en voorts bij vele Myrtaceae, zooals *Eucalyptus*, *Leptospermum* en *Tristania* om enkele voorbeelden te geven.

Een tweede merkwaardigheid is het veelvuldig voorkomen van luchtwortels uit de stambasis. Dit verschijnsel is allerm minst beperkt tot boomen die op moerassigen bodem groeien (mangrove, moeras- en veenbosschen), doch treedt ook op drogen grond op (fig. 3). Daar deze wortels meestal worden weggesnoeid of beschadigd, ziet men ze zelden mooi ontwikkeld. De plaats, waar ze moeten zitten, is echter steeds kenbaar aan kleine wratachtige knobbeltjes of gezwellen.

Een derde merkwaardigheid kan zijn, dat de zijtakken van de kenari door een „okselvlies" met den stam zijn verbonden. Dit okselvlies heeft volkomen de structuur en gedaante van een plankwortel. Daar de kenari's doorgaans gesnoeid worden langs den stam, ziet men dan geen knobbels van de restanten dezer zijtakken, doch langwerpige, soms groote overlangsche lijsten, grootendeels door het „okselvlies" gevormd (fig. 3).

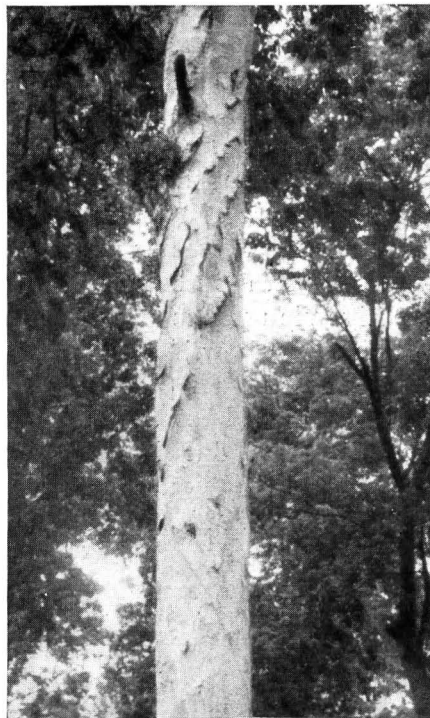

Fig. 2. Getordeerde stam van *Canarium commune* met spiraalvormig afbladderende schors. Buitenzorg.

[foto v. d. schr.]

Amorphophallus Titanum Becc. — Den 17den Juli 1924 ontving 's Lands Plantentuin van den heer EDUARD JACOBSON zaad van *Amorphophallus Titanum*. Dit was verzameld te Ampoe Gadang op ± 270 m boven zee aan den voet van den Goenoeng Pasaman in het Ophir-district. De heer JACOBSON vermeldde in zijn begeleidend schrijven, dat de zaden moeilijk te drogen waren en dat hij niet wist, of zij lang genoeg hun kiemvermogen zouden behouden. Zij waren verzameld van een plant, die in licht, jong bosch, dus niet in zware schaduw groeide; er waren daar zelfs exemplaren, die in de volle zon stonden. De Minangkabausche naam is *karaboei* of *garaboei*.

Amorphophallus titanum BECC., in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
foto G. F. J. Bley]

Na ontvangst werd het zaad onmiddellijk ter kieming uitgelegd en reeds op 25 Augustus 1924 aanschouwde een aantal plantjes het levenslicht.

Het is niet meer met volkomen zekerheid te zeggen, maar het zal in November of December van hetzelfde jaar geweest zijn, dat een aantal jonge planten van dit zaaisel op bedden werd uitgeplant. In den loop der jaren is er wegens plaatsgebrek nog al eens met deze planten gesold; het gevolg is geweest, dat een deel er van bij de verhuizingen is bezweken. Ten slotte heeft het restant een vaste plaats gekregen en op 23 November 1937 heeft één van deze zaailingen gebloeid. Het heeft dus, onder de boven beschreven omstandigheden, ongeveer 13 jaren geduurd, alvorens deze plant uit zaad een geopende bloem voortbracht. In verband met de talrijke artikelen, welke reeds over het uiterlijk en over de afmetingen van de bloem van deze *Amorphophallus*-soort zijn verschenen (vgl. De Tropische Natuur IX, blz. 29 en 91; XIII, blz. 122 t/m 127, 185 en 187; XVI, blz. 36 en XXII, blz. 212), zal ik hierover niets zeggen. Slechts wil ik vermelden dat de bloem, die zich op het oogeblik, dat

dit geschreven wordt, nog niet ten volle heeft ontplooid (zie afb.) ontsproten is uit een knol, die een middellijn heeft van 40 cm en die 39 cm hoog was. Het zal niet vaak voorkomen, dat de grootte en tegelijkertijd de ouderdom van zoo'n knol kan worden opgegeven.

P. DAKKUS.

De orang pendek als sneeuwman. — Wij hebben in Nederlandsch Indië met dit veel besproken half-menschelijk wezen uit Sumatra afgerekend. In jrg. XIII (blz. 180) kwam eindelijk een rapport van een deskundige over de bekende sporen en toen bleek duidelijk, dat een maleische beer deze gemaakt had.

Het merkwaardige punt in al de Inlandsche verhalen, dat dit wezen den voet achterste-voren heeft staan, werd opgehelderd in jrg. XIV (blz. 59). Doordat de afdrukken met binnenwaarts gerichte voeten gemaakt worden, had men de richting van het spoor verkeerd geïnterpreteerd. Later schoot NASH zelf een „orang pendek”, die een beer bleek te zijn.

Op Sumatra's Oostkust werd indertijd (jrg. XXI, blz. 123) de vangst van een soortgelijk wezen met veel emotie besproken. Dit bleek echter een geschoren aap te wezen!

Natuurlijk is met dit alles het geloof der bevolking en der door hen beïnvloede Europeesche jagers niet uitgeroeid. Dr E. JACOBSON vertelde mij, dat de Minangkabauers aan het bestaan van nog veel meer dergelijke uitzonderlijke wezens gelooven. Zoo vertellen zij van een groot menschachtig wezen, dat nogal goedaardig is, maar altijd om tabak vraagt. Om dezen „orang gadang” (gadang = groot) te vriend te kunnen houden, steken de Inlanders zelfs altijd tabak bij zich, als zij het bosch in gaan!

Ook in Malakka leven zulke legenden. En nu verschenen in 1937 in Engelsche bladen (Times, London News, The Listener) verschillende verhalen uit het Himalaja-gebied, die zoo'n merkwaardig parallelisme met die van ons vertoonen, dat wij ze hier willen vermelden.

De bevolking daar gelooft aan een groot en gevaarlijk wezen, MIRKA of Ui-Go genaamd — wat „vreeselijke sneeuwman” schijnt te beteekenen — en wees aan Europeanen reeds dikwijls de sporen in de sneeuw.

Dit geloof zal wel iets te maken hebben met de opvatting, dat de Himalaya het verblijf van groote stormgoden is. Deze sneeuwman moet ook met de teenen achterwaarts loopen. De indrukken

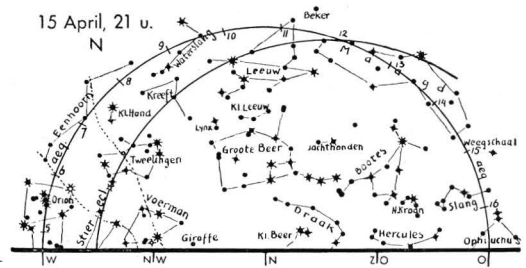
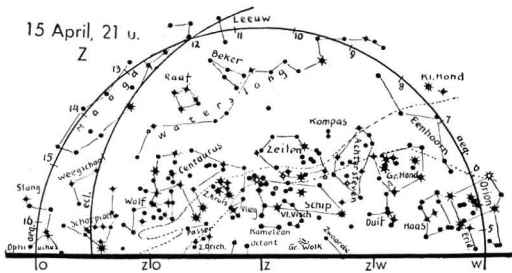
zijn inderdaad zeer groot en het spoor maakt den indruk van een tweebeenig wezen afkomstig te zijn. Reeds in 1899 schreef L. A. WADELL deze sporen toe aan een beer, *Ursus arctos*, doch men schijnt in Engeland toch een tijd lang aan iets geheimzinnigs geloofd te hebben. In de „London News” van 13 November 1937 geeft F. S. SMYTHE mooie foto's van de sneeuwsporen met de verklaring van een en ander.

De beer, *Ursus arctos isabellinus*, loopt gewoon op vier pooten, maar zet de achterpooten op het achtereinde van het spoor der voorpooten. Daardoor ontstaan groote indrukken als van een tweebeenig wezen. De door SMYTHE gegeven verklaring, waarom men de teenen achteraan geplaatst denkt, is minder overtuigend dan de hier boven genoemde.

Bandoeng.

L. V. D. PIJL.

DE STERRENHEMEL IN APRIL

STERRENGROOTTEN: 0 en 1 ★, 2 ★, 3 ★, 4 ★, veranderlijk ○

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES:

15 Dec.	15 Jan.	15 Febr.	15 Mrt.	15 Apr.	15 Mei
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin van iedere maand gelden zij één uur later, aan het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN: N.M. 1 Apr.; E.K. 8 Apr.; V.M. 15 Apr.; L.K. 23 Apr.; N.M. 30 Apr.

PLANETEN — MERCURIUS bereikt de grootste oostelijke elongatie op 2 April (ondergang te 19 u. 15 m.), maar komt op 21 April in onderste conjunctie en verdwijnt dus snel van den avondhemel.

VENUS is avondster, maar gaat reeds vroeg onder (op het einde der maand te 19.4 u.).

MARS gaat eveneens vroeg onder (op den 30sten te 19.6 u.). De planeet staat iets hoger dan VENUS.

JUPITER (R.K. 21.7 — 22.0 in den Waterman) komt in gunstiger positie in den nanacht (opkomst op den 16den te 2.3 u.).

SATURNUS, nog altijd in de Visschen, is in de ochtendschemering te vinden (opkomst op den 16den te 5 u., op den 30sten te 4.2 u.).

Leersum.

S. W. VISSER.

AANGEBODEN

1. *Die Naturwissenschaften*, jrg. 1937, compleet, 52 afl., 900 blz. (nieuw: f 23.—): voor f 10 —
 2. *La Nature*, jrg. 1937, compleet, 24 afl., geïll., 600 blz. (nieuw: f 15.—): voor f 16.—
 3. *Nature* (Eng.), jrg. 1937, compleet, 52 afl., 1000 blz. (nieuw: f 27.50): voor f 12.—
- Vracht voor rekening van den koper. Indien na 8 dagen geen bericht, dan verkocht. Aanvragen te richten tot F. J. PRONK, Mangkoekoesoemanstr. 75, Tegal.

GEVRAAGD

De Tropische Natuur, jrg. I tot en met XV.

Indien na 8 dagen geen bericht, dan voorzien

Adres: F. J. PRONK, Mangkoekoesoemanstr. 75, Tegal.